

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Gáspár Jenő*
Cím: *Színházi kultúránk*
I. Nemzeti Színház

Forrás: *Új Nemzedék*

Bn
(Hely)

1924. 7. 6.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy *792*

Hely *Nemzeti Színház*

Idő *"1924"*

Személy

Hel

SZÍNHÁZI KULTURÁNK

I. NEMZETI SZÍNHÁZ

Mikor a múlt nyáron a Nemzeti Színház renaissance-éről írtam, maga *Hevesi Sándor*, a színház igazgatója tiltakozott legjobban e megállapítás ellen. Csak *ígéretnek* tartotta első szazonját, ígéretnek, amely után jöhet a nagy megújulás. Ma is állítom, hogy *Hevesi Sándornak* akkor nagy szerénységében nem volt igaza, a közönség és a kritika véleménye ebben az esetben is döntőbb volt, mint a színház igazgatóé: a kritika lerakta a maga, sokszor mérgezett fegyvereit, a közönség pedig egyszerűen megszerette a színházat. Most, a második szazon végén ismét csak kénytelen vagyok megállapítani, hogy a Nemzeti Színház a megújulás legszebb napjait éli. Ma a színház ismét művészi fórum, tekintély, legnagyobb sikerei közé tartozik, hogy olyan rétegeket hódított meg a közönség köréből a komoly színjátszás számára, amelyek eddig a magánszínházak könnyű muzsáinak voltak esküdt hívei: egyetlen színház volt Budapesten ebben a szazonban, amely a rossz színházi konjunkturát kibirta, és teltházakkal gyúrta le még a júniusi kánikulát is.

Mi ennek az oka? A pesti közönséget gyakran vezeti az ötlet, vagy a divat. Nem hiszem, hogy a Nemzeti Színháznál akármelyik is érvényesült volna. Az, aki ötletből jár színházba, az más műsort keres, mint a Nemzetié, a divatmajmok pedig az álszínházi kultúra ál, de divatos írói után szoktak szaladni. Ezeket pedig ebben az évadban cserbenhagyta a szerenese, a magánszínházak nagyrésze kongott az ürességtől, a Nemzeti pedig telve volt. A sok gyári recept és limonádé után a pesti közönség végre komoly értékek után is áhitozott: mert látta, hogy a Nemzeti Színháznak van *művészi hitele, komoly munka folyik a színházban, írók vonulnak fel és nem gyárosok, látogatta a színházat*. A rossz színházi konjunkturának nem csak gazdasági okai vannak. Szomorú volna, ha egy ország kulturális élete attól függne, hogy a spekuláció hiénáinak, a sibereknek, üzereknek, kontremínöröknek, vagy hosszistáknak rosszul megy. Szomorú. Mondjuk, — hogy ezeknek az uraknak rosszul ment. A Nemzeti Színháznak még sem ment rosszul. Hol itt a titok nyitja?

Ugy hiszem, a *tiszta művészet* független a konjunkturális gazdasági ingadozásoktól. Az a szegényekhez is megtalálja az utat. Ez a Nemzeti Színház sikerének első titka.

*

A siker másik titka? *Hevesi Sándort* idézem: nem hive a *star-rendszernék*. Nagyon helyesen. A kritika sem s a közönség sem. A star-rendszer jelenti az egy kaptafára huzott darabokat a színház részére. A kritika nem tudja figyelni sem a felkapott művész fejlődését, az elnyomottakat pedig még kevésbé. Az illető művészet részére rabszolgasorsot, taposómalmot jelent a star-rendszer, sorozatos estéket, heteket, ahol már undorral szavalják mordókájukat. A közönségnek pedig *unalmat*. Mert ebben a rendszerben a legdivatosabb star is unottá lesz egyszer. Hányszor halljuk, hogy ez meg ez a művész *csak örökös Sas-művész is, akinek lehetőséget, vál-*

vez, a narmadik csak örökös Tűzek. Ezzel szemben az együttes sokszínű. Új és új tehetségeket fedez fel minden egyes alkalommal a színház, a kritika, a közönség. És új és új tehetséget fedez fel magában az a művész is, akinek lehetőséget, változatosságot ad a színház. Itt nincsenek férfi és női primadonnák, nincsenek színházi fáraók és színházi sokak *egy* miatt. Itt mindenki *művész*.

Ez a Nemzeti Színház főerőssége. Ma királyt játszik az egyik, holnap csak hírnök vagy szolga. Ma parasztleány, holnap Bánk bán, ma szerelmes lovag, holnap III. Richárd, *De mindenhol művész*. És a művész nem ott a legnagyobb, mikor ugynevezett szivdöglesztő szerepeket írnak neki, amelyekben egész este zokoghat, kacaghat, hazudhat, de ott, ahol nagyok lenni művészet. Sokszor gondoltam arra, mikor a Nemzeti Színház nem egy nemes és előkelő tagját párszavas szerepekben láttam, hogy valjón Felkapott ur, vagy Agyonbecézett kisasszony a magánszínházaknál eljátszaná-e a szerepet? Alig hiszem. És itt adom teljes elismerésemet a Nemzeti Színház együttesének: *egész évadban, egész lélekkel és teljes szívvvel dolgoztak. A legkisebb tudott lenni legnagyobb és a legnagyobb legkisebb. A szerepet nem röffel, mérték, de adták azt, ami művészi lényegük. A siker nem maradt el.*

*

Ami a szezon magát illeti, aránylag csendesebb volt, mint a múlt évi. Kevesebb volt a nagy esemény nagydobja, de annál több az egyenletes munka állandó zümmögése. Az első vád, amely érhetné a színházat, az, hogy kevés volt a bemutató. A magyarok közül csak *Herzeg, Vitéz, Harsányi Zsolt* és *Zilahy* neve szerepelt a műsorban. Valóban a Nemzeti Színház első hivatása az, hogy a magyar szerzőknek érvényesülést nyújtson. De arról már igazán a színház tehet, hogy *Herzegnek*, de különösen *A vén gazembernek* és a *Süt a nap*-nak olyan sorozatos sikere volt, amilyen páratlan a színház történetében. Ehhez járult az *Új rokon* ebbe az évadba átnyúló sikere is. A külföldi bemutatóknál több igazuk van a támadóknak: két külföldi író szerepelt csak: *Gogoly* (A völgeány) és *Ibsen* (Solness). *A völgeány* az egyetlen darab, amelynek nem volt sikere a Nemzetiben. Annál nagyobb kár volt *Solness építőmestert* a szezon végére hagyni. Kasszadarab lett volna belőle, *Az Igazi passio*, a színház egyik legszebb teljesítménye, több, mint színház. Templom volt. Reméljük, viszontlátjuk.

Repriz tömérdek volt. Főleg *Gárdoginak* örvendettünk. (Karácsonyi álom, Annuska.) Az *Egy pohár vizet* jövőre is szeretnők ltáni, már csak azért is, hogy *Márkus* Emilia kivételes zsenijében gyönyörködhessünk. Különösen sok feljuttatás volt a *klasszikus ciklusban*. A modernizált *Bánk bán* nem a mi ideálunk, a *Haramiák* pedig igen öreg. A ciklus két nagy eseménye *Calde-ron* és *Gogoly*. *Az élet álom* és a *Revizor*, reméljük, jövőre is gyönyörködtetni fog minket, nem is beszélve *Solnessről*. Nagyon sajnáltuk, hogy olyan kevés népszínművet láttunk. Pedig *Kiss Ferenc* és

Nagy Izabella önként kimálik ez a műfajt. Reméljük, hogy jövőre *Shakespeare*t imádjuk és büszkéek vagyunk a magyar Shakespeare-kultuszra, de talán sok is volt már a ciklusból. Talán elszórya az egyes Shakespeare-esték kevésbé hatnának egyhangulag. A magyar matinékat mindig szívesen látjuk.

*

Nem szoktam fegyvereimet senki előtt könnyedén lerakni. Mégis úgy érzem, hogy *Hevesi* Sándor tudása, hozzáértése és szorgalma előtt be kell hódolni. Visszarántotta a színházat a semleges semmittevés utjáról a tevékenység terére. Lehetnek ellenfelei, de egyet mindenkinek el kell ismernie: a Nemzeti Színház ma él, virul. A művészek jó kedvvel dolgoznak, a közönség tódul a színházba. Hogy kevés magyar írója van? Erről nem ő tehet. És jól is teszi, ha megválogatva engedi őket a Nemzeti lámpái elé. Aki itt szóhoz jut, legyen magyar és író. Ennyit elvárhatunk az ország első színházától. De tehetségét, jóindulatát és munkakedvét senki kétségbe nem vonhatja. Hiszszük, hogy a jövő évadban, mikor a *Kamarszínház* és a *Városi Színház* is rendelkezésére fog állni, még többet fog felmutatni. Belőle kitelik három *Hevesi* Sándor is. Tudjuk, hogy mind a három jót fog akarni és mind a három a színházikultura fanatikusa lesz. Amit végzett, azt köszönjük, amit hoz, azt várjuk.

Gáspár Jenő

